

Sygn. akt I UK 435/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania B.J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 września 2015 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 maja 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w pkt. 1 i 3 i sprawę w tym zakresie
przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...], wyrokiem z dnia 14 maja 2014 r., po rozpoznaniu apelacji ubezpieczonej B.J., w (pkt 1) zmienił wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 6 marca 2013 r. oraz częściowo

poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 15 czerwca 2012 r. do dnia 30 czerwca 2015 r.; w (pkt 2) w pozostałej części oddalił apelację oraz zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kwotę 210 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu następujące ustalenia faktyczne. Sąd Okręgowy rozpoznając odwołanie ubezpieczonej zasięgnął opinii biegłych neurologa i internisty. W opinii z dnia 8 grudnia 2011 r. biegły neurolog uznał, że ubezpieczona nie jest częściowo niezdolna do pracy z uwagi na brak ostrych objawów korzeniowych i objawów ogniskowego uszkodzenia nerwowego. W opinii z dnia 29 listopada 2011 r. biegła specjalista chorób wewnętrznych uznała, że pod względem internistycznym ubezpieczona jest zdolna do pracy. Na rozprawie w dniu 14 marca 2012 r. ubezpieczona oświadczyła, że w styczniu miała przeprowadzoną tomografię komputerową głowy, z którą nie mógł się zapoznać biegły neurolog. Sąd zwrócił się do biegłego neurologa o wydanie opinii uzupełniającej na okoliczność, czy dokonanie rozpoznania poczynione pozwala na uznanie ubezpieczonej za niezdolną do pracy. W opinii uzupełniającej z dnia 25 marca 2012 r. biegła stwierdziła, że ubezpieczona pod względem neurologicznym nie jest częściowo niezdolna do pracy. Równocześnie z uwagi na to, że ubezpieczona wykazuje ograniczone pole widzenia, biegła uznała, iż konieczna byłaby ocena biegłego z zakresu okulistyki. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłej okulisty, który w opinii z dnia 5 czerwca 2012 r. stwierdziła, iż obecny stan narządu wzroku nie daje podstaw do uznania ubezpieczonej za częściowo niezdolną do pracy.

W dniu 5 czerwca 2012 r. ubezpieczona przedłożyła wynik rezonansu magnetycznego wykonany 28 maja 2012 r., w związku z czym Sąd ponownie skierował akta do biegłego neurologa z prośbą o zapoznanie się z tymi wynikami oraz wskazanie, czy opinia główna ulega zmianie. Biegły neurolog sporządził opinię uzupełniającą 18 lipca 2012 r., uznając, że pod względem neurologicznym ubezpieczona nie jest częściowo niezdolna do pracy. Biegła zaproponowała dokonanie oceny stanu zdrowia ubezpieczonej przez biegłego z zakresu neurochirurgii wobec rozpoznania oponiaka mózgu oraz biegłego z zakresu

psychologii, celem dokonania oceny wyższych czynności mózgowych ze względu na wskazane nowe ogniska niedokrwienne mózgu. Sąd dopuścił dowód z opinii neurochirurga, który w opinii z 10 października 2012 r. uznał, że aktualny stan badania ubezpieczonej jest dobry, nie wykazuje ogniskowych zmian neurologicznych i ruchowego deficytu. Dolegliwości zgłaszane przez ubezpieczoną, choć okresowo mogą powodować dyskomfort dobrego samopoczucia, mogą być leczone w warunkach czasowej niezdolności do pracy. W opinii sądowno psychologicznej z dnia 15 grudnia 2012 r. biegła psycholog wskazała, że u ubezpieczonej występuje obniżenie funkcji pamięci słuchowej, zaburzona koordynacja wzrokowa, niższa od przeciętnej zdolność odróżniania cech istotnych od mniej istotnych. Biegła psycholog uznała, że ubezpieczona wykazuje deficyty w zakresie wyższych czynności nerwowych pod postacią wtórnego obniżenia funkcji poznawczych w zakresie pamięci słuchowej, wzrokowej i koncentracji uwagi, a także w zakresie procesów wzrokowo-przestrzennych oraz zdolności do nabywania nowych sprawności, uczenia się. Zdaniem biegłej, ubezpieczona nie kwalifikuje się do pracy zawodowej z uwagi na zapoczątkowany proces degeneracyjny kory mózgowej, który jej zdaniem ma charakter nieodwracalny. Podejrzenie guza mózgu wymaga dalszej obserwacji w celu stwierdzenia, czy nie będzie wykazywał tendencji rozrostowych. Zdaniem biegłej psycholog, ubezpieczona nie jest zdolna do podjęcia pracy zarobkowej.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że opinia psychologiczna sporządzona w sprawie może pełnić wyłącznie funkcję pomocniczą w ocenie stanu zdrowia ubezpieczonej. W opinii tej biegła psycholog główny nacisk położyła na podejrzenie guza mózgu, które wymaga dłuższego okresu monitorowania w zakresie jego wzrostu. Sąd zgodził się z opiniami biegłych neurologa, internisty, okulisty, neurochirurga ustalającymi stan zdrowia odwołującej. Zdaniem Sądu Okręgowego, odwołanie ubezpieczonej nie zasługiwało na uwzględnienie, gdyż ubezpieczona nie spełniła warunków określonych w art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych do przyznania jej renty.

Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację uznał za istotne zarzuty pełnomocnika ubezpieczonej nierozważenia zgodnie z zasadami prawidłowego rozumowania treści opinii biegłego neurologa dr n. med. E.K. z dnia 18 lipca 2012 r., wskazującej

na konieczność przeprowadzenia badania ubezpieczonej przez biegłego psychologa w zakresie ustalenia występowania zmian naczyniopochodnych oraz oceny wyższych czynności mózgowych celem oceny zdolności ubezpieczonej do pracy. Z tych względów Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe dopuszczając dowód z opinii uzupełniającej biegłej sądowej specjalisty neurologa dr n. med. E.K. na okoliczność, czy ubezpieczona jest częściowo niezdolna do pracy, od kiedy i na jaki okres, po zapoznaniu się z opinią biegłej psycholog mgr K.P. z dnia 15 grudnia 2012 r. oraz z dodatkową dokumentacją medyczną. Z uzyskanych opinii uzupełniających z dnia 25 stycznia 2014 r. i z dnia 20 marca 2014 r. wynikało, że ubezpieczona pod względem neurologicznym jest częściowo niezdolna do pracy jako kasjerka w supermarkecie od pół roku przed badaniem biegłego z zakresu psychologii, tj. od 15 czerwca 2012 r. na okres 3 lat. Zdaniem biegłej, ubezpieczona jest zdolna do pracy sprzątaczką i dlatego brak jest podstaw do orzeczenia częściowej niezdolności ubezpieczonej od 2011 r. Sąd Apelacyjny nie uznał zastrzeżeń stron do opinii biegłej neurolog i oddalił dalsze wnioski dowodowe, uznając je za zbędne wobec wyjaśnienia stanu zdrowia ubezpieczonej. Następnie oceniając cały zebrany w sprawie materiał dowodowy uznał, że apelacja ubezpieczonej zasługiwała na uwzględnienie w znacznej części „wskutek stwierdzonych deficytów w zakresie wyższych czynności nerwowych pod postacią wtórnego obniżenia funkcji poznawczych w przebiegu naczyniowego uszkodzenia mózgu oraz zgłaszanych przez ubezpieczoną zaburzeń koncentracji i pamięci, które znajdują odzwierciedlenie w badaniu psychoorganicznym ubezpieczona utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji sprzedawcy i kasjerki, co czyni ją częściowo niezdolną do pracy”. Tylko praca na stanowiskach sprzedawcy i kasjera wyznacza poziom faktycznych kwalifikacji zawodowych odwołującej w rozumieniu powołanych przepisów, w odniesieniu do których badać należy jej niezdolność do pracy. Natomiast okoliczność, że ubezpieczona jest zdolna do pracy sprzątaczką, nie może przesądzać o jej zdolności do pracy. W konsekwencji Sąd Apelacyjny przyznał ubezpieczonej prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres 3 lat od 15 czerwca 2012 r. na podstawie art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Natomiast brak było podstaw do przyznania prawa do renty od zgłoszenia wniosku przez

ubezpieczoną od lipca 2011 r. z powodu nieistnienia w okresie od lipca 2011 r. do 14 czerwca 2012 r. deficytów wyższych czynności układu nerwowego, braku niezdolności do pracy z powodu zmian zwyrodnieniowo-dyskopatycznych kręgosłupa oraz schorzeń internistycznych, które nie stanowiły przeciwwskazań do podjęcia pracy w tym okresie.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędne zastosowanie art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym jedną z niezbędnych przesłanek do przyznania renty jest powstanie niezdolności do pracy w ustawowo określonym czasie. Dla uzyskania uprawnień rentowych konieczne jest, aby niezdolność do pracy powstała nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania okresów enumeratywnie wskazanych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (tzw. okres przedłużonej ochrony ubezpieczeniowej). Tymczasem w ustalonym stanie faktycznym częściowa niezdolność do pracy odwołującej się powstała po 21 miesiącach od ustania ostatniego tytułu ubezpieczenia. Uzasadniało to wniosek o uchylenie wyroku zaskarżonych częściach i skierowanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie zaskarżonej części wyroku i oddalenie apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut kwalifikowanego naruszenia art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach jest uzasadniony, a w każdym razie wymaga ponownej szczegółowej weryfikacji. Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy wymaga spełnienia łącznie wszystkich wymaganych warunków (art. 100 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach), ale sąd, zmieniając decyzję organu rentowego i przyznając prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, ma obowiązek sprawdzenia, czy spełnione zostały wszystkie warunki do przyznania świadczenia, w tym warunki: legitymowania się wymaganym okresem ubezpieczenia oraz powstania niezdolności do pracy w ustawowo określonym okresie ochronnym, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy, nawet wówczas, gdy bezpośrednią przyczyną odmowy przyznania świadczenia rentowego wskazaną w decyzji organu rentowego był jedynie brak niezdolności do pracy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25

stycznia 2002 r., II UKN 788/00, OSNP 2003 nr 23, poz. 575 oraz z dnia 10 lutego 2011 r., II UK 267/10, LEX nr 794790).

W realiach rozpoznawanej sprawy Sąd Apelacyjny w ogóle nie rozważał ani nie odniósł się do daty ustania ostatniego tytułu ubezpieczenia wnioskodawczyni, od którego należało liczyć przedłużony okres ubezpieczeniowej ochrony rentowej według art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy. Oznaczało to, że Sąd ten pominął ocenę, czy częściowa niezdolność ubezpieczonej do pracy powstała w okresach wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. Przy dokonywaniu takich ustaleń należy zasięgnąć uzupełniającej opinii biegłego, który stwierdził częściową niezdolność do pracy ubezpieczonej, co do możliwości i zasadności ustalenia takiej przesłanki nabycia uprawnień rentowych do upływu okresu przedłużonej ochrony ubezpieczeniowej, o którym mowa w materialnoprawnej podstawie kasacyjnego zaskarżenia. Przy okazji Sąd drugiej instancji nie może pomijać też sprawdzenia, czy ubezpieczona legitymuje się wymaganym „rentowym” stażem okresów składkowym i nieskładkowym (art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.